

МЕТОДИЧЕСКО РЪКОВОДСТВО

ПО МОДУЛ 1: СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ

СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ ЗА ОЦЕЛЯВАНЕ

Очаквани резултати:

- Да се запознаят учителите със социалните умения за оцеляване;
- Учениците под ръководството на учителите да усвоят основните социални умения привличане на внимание, слушане, следване на насоки и инструкции, игнориране на разсейващи фактори, използване на подходящ език, управление на времето и др.
- Да се обогати методическия инструментариум на учителите с интерактивни методи и техники за излизане от ситуации, ангажиране на вниманието на учениците и максимално включване от тяхна страна в процеса на обучение.

ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ

ПЕДАГОГИКА НА СЕЛЕСТЕН ФРЕНЕ И УСВОЯВАНЕТО НА УМЕНИЯ ЗА СОЦИАЛНА КОМУНИКАЦИЯ И РЕАЛИЗАЦИЯ

Педагогика на Селестен Френе не предлага строга методическа рамка за работа. При нея се залага на следването на фундаменталните принципи и педагогическите инварианти/ константи, като учителят е свободен да открие сам най-добрия път за себе си и своите ученици. Френе поставя акцент на практическите занимания за достигане до теоретични обобщения, на проактивното участие на ученика в познавателния процес, на предоставянето на ученика на право на избор в учебния процес, който обаче е обвързан с поемането на отговорност за крайния резултат, развиване на *умения за съвместна работа, за водене на дискусии и вземане на общи решения за живота в училище.*

Обучението трябва да бъде приятно. „Философите, които са размишлявали върху смисъла на живота и съдбата на човека, не са обърнали достатъчно внимание на това, че природата сама се е нагърбила с усилието да ни просвети в това отношение. Тя ни предупреждава с точен знак, че предназначението ни е достигнато. Този знак е радостта ... навсякъде, където има радост, има и съзидание: колкото по-плодотворно е то, толкова радостта е по- дълбока.” (А. Берсон). Обучението е приятно, ако то не изисква полагането на противоестествени усилия и напразен труд от учениците и безсмислено старание от страна на учителите. Ако ученето не е приятно, ако чрез него се възпроизвежда нагласата, че трудът винаги е труден, защото е неприятен, обучението се превръща в средство за наказание

Обучението трябва да бъде игра. „С изключение на китовете, ние май сме единствените божи създания, които цял живот си играят. И поради този факт, цял живот се учим. Денят, в който спираме да играем, спираме и да се учим.” (У. Гласър)

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

Тези, които противопоставят труда и играта са забравили, че играта също може да бъде трудна, но това не я прави неприятно занимание. Още повече, че всяка игра може да бъде осмислена като средство за учене и, че обучението винаги предполага играене (доколкото сме приели, че играта е симулация на действителността), защото поне последната неговата фаза изисква трениране на умения в симулирани ситуации.

От друга страна, ако възприемаме играта като вътрешен (интрасубективен) синтез на мислене и емоции в образи (вътрешни или външни), тогава играта (играенето) обладава съзнанието и ражда въображение. Ученето винаги е съпроводено със спонтанните (автентични) образи, чрез които познанието става достъпно и лично преживяно. Така както и самото понятие „образование” е етимологично свързано с понятието „образ”, за да покаже, че този процес е човешкия начин да се дооформят природните дадености и способности.

Обучението трябва да внушава сигурност чрез взаимното договаряне на условията и правилата на работа, критериите и средствата за оценяване, налагащи атмосфера на доверие и взаимопомощ. И макар че ученето, както вече посочихме, се родее с природата на играта, неуместно е правенето на аналогии между ученето и екстремните игри и спортове.

Създаването на сигурна социална и ергономична среда може да направи възможно ориентирането на учениците към изследване на своя опит и изграждането на изследователска общност в клас. Създаването на сигурна социална и ергономична среда е задължително условие за пълноценното протичане на многообразните форми и начини на познание.

Обучението трябва да ориентира ученика към учене чрез опит. Учене, което е откъснато от опита на учещия не води до научаване, която, още веднъж, потвърждава тезата, че развитието на човека е развитие на неговия опит. Опитът е това, което в житейския смисъл на думата разбираме като придобито познание за действителността, основано на практиката (единство на знания, умения и отношения). Щом опитът се постига чрез практикуване и изследване, на него се полага ключово място в процеса на учене, защото учене, което е

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

откъснато от единството на знанията, уменията и отношенията е откъснато от реалностите, които изграждат естествения предмет на познанието.

От тази гледна точка, съществуването на учебните дисциплини в редуцирания формат на достъпно представени науки трябва да бъде преосмислено. Благодарение на ученето чрез опит познанието се явява в своята непосредственост и способност да бъде достояние на индивидуалното съзнание на ученика. И тъй като опитът предполага изследване, то той задава началото на съмнението и проблематизирането на очевидностите, провокира нуждата от споделяне на индивидуалните открития и търсене на другите като партньори в процеса на познание.

Така, изграждането на класа като изследователска общност и осъществяването на философска пропедевтика във всички степени на училището биха могли да бъдат не само щрихи към едно футуристично образование. Опитът на ученика същевременно е и междуличностната (и мултикултурна) територия, която опосредства или възпрепятства разбирането на междуличностните социални взаимодействия. Той може да бъде източник както за затвърждаване на социални стереотипи и предубеждения, така и за тяхното проблематизиране. Постигането на разбирателство, сътрудничество и съгласие между ученика и социалното обкръжение е възможно, ако образователната практика е организирана така, че собственият опит на ученика и опитът на другите в групата да присъства като своеобразен източник на образователно съдържание. Лично възприет или преразказан, опитът придобива измеренията на учебно съдържание, което, разбира се, не може да бъде изцяло формализирано в образователните програми и контролирано от учителя, но затова пък притежава реалните измерения на преживяното. Образователните програми, които са съобразени с предимствата на този вид източник на информация - неизчерпаемият ресурс на споделянето в процеса на общуване (опитът на учениците, на техните родители, близки и роднини), притежават своеобразна валенция за постигане на разбирателство между различни социални общности и групи.

Обучението трябва да бъде насочено към цялостно активизиране на възприятията и способностите на личността. Обучението трябва да предлага методи, които естествено

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

включват ученика в процеса на познание. Неестествено е процесът на познание да се извършва чрез продължителни монологични изложения и наставления на учителя. Известно е, че акцентирането върху определени възприятия и способности на личността за сметка на други не води до пълноценно научаване, т.е до придобиване на ново поведение. Непрекъснатото настояване, че децата трябва повече да четат и указването на точния вид източник на информация (най-често учебник или книга) трябва да бъдат преоценени. Поведението се изгражда от взаимосвързани компоненти, които съответстват на четирите вида общи способности – интелектуални, емоционални, социални и физически. Обучение, което има претенциите да осигурява оптимални условия за учене, трябва да отчита (в зависимост от конкретната ситуация) цялостния характер на поведението, което се очаква ученикът да придобие. В активизирането на различните възприятия, свързани с посочените способности, и търсенето на подходящ баланс между вътрешната и външна активност в познавателния акт може да се открие част от магията на т.нар. интерактивно обучение. Обучението, което се основава на учене чрез придобиване на опит, изисква да се използват методи, които водят до повишена познавателна, социална и емоционална активност на учениците.

Като цяло, това са методи на обучение, които се основават на играта (дидактически и ролеви игри, драматизации), диалога (обсъждане, дискусия, мозъчна атака), изследването (наблюдение, експеримент, работа върху изследователска тема или проект) и практическите дейности (упражнения, ситуационни методи – казус и анализ на ситуации, работа по социални проекти). Към тях можем да прибавим и многообразието от техники за организиране на взаимодействията в класа, чрез които се подобрява сътрудничеството и работоспособността в групата.

ВИДОВЕ СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ

Можем да ги групираме в четири области:

1. *Умения за оцеляване* (напр. слушане, следване на указания, игнориране на разсейващи фактори, използване на приятни или смели разговори, награждаване)

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

2. *Междоличностни умения* (напр. споделяне, искане на разрешение, включване в дейност, изчакване на реда си)
3. *Умения за решаване на проблеми* (напр. искане на помощ, извинение, приемане на последствията, вземане на решение какво да се прави)
4. *Умения за разрешаване на конфликти* (напр. справяне с подигравки, загуба, обвинения, изоставяне, натиск от връстници)

СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ ЗА ОЦЕЛЯВАНЕ

Когато потърсихме в Google дефиниции на „социални умения за оцеляване“ установихме, че не се свързват с "творчество", "критично мислене", "въображение", "споделяне", "сътрудничество" и "слушане".

Когато един ученик играе настолна игра със свой връстник или възрастен (родител или друго такъв), той се научава да споделя и да се редува. Когато се присъединява към приятелите си за футболен мач, той се упражнява в сътрудничество. Когато участва в разговори с връстниците си и учителите, той се учи да слуша и да общува. Чрез взаимодействието си с приятели, учители, семейство и дори непознати той несъзнателно усъвършенства редица социални умения – от следване на указания до разбиране на емоциите.

Можем да направим извода, че става въпрос за *социално учене*, което се случва в срещите и общуването с хора, но така също и при активности, реализирани самостоятелно като напр. четене на книга, слушане на музика, влизане в игрови формати в различни професионални или социални роли – напр. на лекар, учител, пожарник, готвач, но и баща, майка и т.н.

Доброто владеене на социални умения е от решаващо значение за успешното справяне в училище и последвалото функциониране в живота. Степента, в която децата и юношите притежават подходящия набор от социални умения, може да повлияе на техните академични постижения, поведение, социални и семейни отношения и участие в извънкласни дейности.

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

Социалните умения са свързани и с качеството на училищната среда и безопасността в училище. Въпреки че повечето деца усвояват социални умения чрез ежедневните си взаимодействия с възрастни и връстници, важно е педагозите и родителите да подсилват това непринудено учене с преки и непреки инструкции. Трябва също така да разпознаваме кога и къде децата усвояват поведение, което може да е вредно за тяхното развитие или безопасност. В миналото училищата са разчитали изключително на семействата, за да научат децата на важни умения за междуличностно общуване и разрешаване на конфликти. Засиленото негативно влияние на обществото и изискванията към семейния живот обаче налагат в нашето съвремие училищата по нов начин да си партнират с родителите, за да улеснят този процес на социално обучение.

С пълния репертоар от социални умения учениците ще могат да правят социални избори, които ще укрепят междуличностните им отношения и ще повишат успеха им в училище. Някои последици от приложението на социални умения включват:

- Положителна и безопасна училищна среда.
- Устойчивост на децата при бъдещи кризи или други стресиращи житейски събития.
- Ученици, които търсят подходящи и безопасни пътища при поява на агресия към тях.
- Деца, които поемат лична отговорност за насърчаване на безопасността в училище.

Последиците от липсата на социални умения водят до трудности в междуличностните отношения с родителите, учителите и връстниците. Тези ученици предизвикват силно негативни реакции от страна на връстниците си, които често ги пренебрегват, изолират или отхвърлят. Отхвърлянето от страна на връстниците обаче често е свързано с проявата на насилие в училище, признаци на депресия, агресия и тревожност. То може да доведе и до демонстрация на лошо академично представяне като непряка последица.

Според някои автори **основните социални умения, важни за оцеляване и успешно взаимодействие** в училищната и по-широката социална среда са:

- **Умения за управление на гнева**

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

- Умения за разпознаване/разбиране на гледната точка на другите
- Умения за решаване на социални проблеми
- Комуникативни умения за договаряне с връстници
- Умения за управление на конфликти
- Умения за съпротива от страна на връстници
- Активно слушане
- Ефективна комуникация
- По-голямо приемане и толерантност към различни групи.

Сами по себе си тези социалните умения не са достатъчни, за да се гарантира безопасността в училище. Интервенциите не трябва да се ограничават само до обучение и подготовка на учениците. Промяната в училищната култура следва да бъде улеснена чрез включване на обучението по социални умения в цялостна система от училищни политики за безопасност и дисциплина, наблягане на изграждането на взаимоотношения между учениците, педагогическия и непедagogическия персонал в рамките на училищната общност от една страна и между училището и семействата от друга за осигуряване на ефективно управление на поведението и академичното (познавателното) развитие.

Според други с оглед бъдещото професионално и личностно развитие на днешните ученици в условията на бързо променящата се технологична и социокултурна среда като **най-важни социални умения за оцеляване** се определят:

- Критично мислене и решаване на проблеми
- Сътрудничество и лидерство
- Ловкост и адаптивност
- Инициативност и предприемчивост
- Ефективна устна и писмена комуникация
- Достъп до информация и нейното анализиране
- Любопитство и въображение

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

ОСЕМ ЗНАЧИМИ СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ ЗА ОЦЕЛЯВАНЕ И КАК ДА ГИ УСВОЯТ И РАЗВИЯТ УЧЕНИЦИТЕ?

1) Споделяне

Споделянето е част от ежедневието, но е трудно постижимо при по-малките деца, защото те са съсредоточени повече върху своите нужди и желания, отколкото върху нуждите и желанията на другите. Това е нормално, защото чувството, че нещо "им принадлежи", обикновено е много по-силно от желанието им да угодят на другите. Въпреки че е трудно да се споделя, това е от решаващо значение за развитието на социалните умения на детето, тъй като му помага да поддържа и развива приятелства. Това също така е чудесен начин за създаване на връзки и за показване на признателност.

2) Изслушване

Активното слушане е важно умение, което дори някои възрастни не притежават. Правилното дешифриране и възприемане на информацията изисква значително съсредоточаване, но активното слушане може да засили перцептивните им езикови умения (способността да разбират говоримия език). Тези умения помагат на ученика:

- да се справи успешно в социалните взаимодействия;
- да отговаря на въпроси;
- да разбира приказки;
- да разбира какво чете;
- да разбира жестовете.

Докато развива социалните си умения ученикът ще разбере колко е важно да слуша активно, когато другите говорят, защото и той иска да бъде разбран правилно.

3) Следване на указанията

Изпълнението на инструкциите т.е. следването на указанията е необходимо присъщо за работата в училище, където учителите като авторитетни възрастни организират и реализират образователно-възпитателния процес.

4) Сътрудничество и коопериране

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

Добрите умения за сътрудничество и коопериране позволяват на учениците да се убедят на практика, че работата в група им дава възможност да изразяват идеите си и да изслушват идеите на другите. Работейки заедно за постигането на обща цел, те могат да развият уменията си за споделяне както на предмети, а така също и на идеи.

5) Търпение

"Търпението е добродетел" и е едно от най-полезните социални умения. Търпението е от решаващо значение за много неща, включително за поддържането на приятелства и взаимоотношения и за постигането на големи цели, които могат да бъдат изпълнени само за продължителен период от време. Именно тук влиза в действие концепцията за отложеното удовлетворение. Когато помогнете на детето да разбере, че добрите неща често изискват време, вие го възпитавате да бъде търпелив човек и да работи за постигане на дългосрочни цели.

6) Емпатия

Емпатията се определя като способността да разпознаваме емоциите и чувствата на другите и да разбираме тяхната гледна точка. Когато хората се чувстват приети и уважени това създава доверие. Емпатията може да се развие чрез целенасочени усилия. Най-лесният начин да насърчите развитието на емпатията е, като я покажете в действие. Това умение е тясно свързано с умението за активно слушане, защото, за да подкрепите някого истински, първо трябва да го разберете, а това изисква да слушате без да съдите.

7) Спазване на границите

Това е важно социално умение за оцеляване, защото нарушаването на различни емоционални и физически граници може да доведе до неблагоприятни последици.

Ученето на детето как да иска разрешение и да определя границите му помага да изгради чувство на уважение към себе си и другите. Същото важи и за това да се помогне да се научат да определят границите за себе си.

8) Позитивност

Работата върху позитивността може да улесни усвояването на другите социални умения като търпението, границите, изслушването и споделянето. Най-лесният начин да

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

демонстрирате позитивност е като я моделирате. Колкото по-позитивно настроени сте към развитието на социалните умения на учениците си (включително към неизбежните грешки и пропуски), толкова по-уверени и позитивни ще станат самите те. Това не означава, че трябва да сте позитивни през цялото време. Всъщност здравословното количество честна критика може да бъде полезно, за да помогне на подрастващите да се научат да изразяват чувствата си. За да направите това, започнете със собствените си емоции. Ако можете, дайте им да разберат как се чувствате и как се справяте с това в реално време. Децата трябва да знаят, че е нормално понякога да са тъжни, ядосани или гневни и как да се справят с това.

КАК ДА ПРЕПОДАВАМЕ СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ НА ДЕЦАТА?

Ефективните програми за социални умения се състоят от два основни елемента:

- процес на преподаване, който използва поведенчески/социален подход на учене,
- и универсален език или набор от стъпки, които улесняват усвояването на ново

поведение.

Когато се планират програми за обучение по социални умения, училищата трябва да:

- включват родители и други лица, полагащи грижи, както за подпомагане на разработването и избора на интервенции, така и като значими участници в интервенциите;
- се фокусират върху всички възрастови групи, включително децата от начална училищна възраст, които често биват подминавани поради погрешното убеждение, че ще „надраснат“ лошото си поведение;
- се избягват общи подходи и да се адаптират интервенциите към индивидуалните или конкретните нужди на учениците и групата. Учениците, които говорят друг майчин или домашен език, различен от този на обучението в училище, може да се нуждаят от интензивно обучение по социални умения, за да се насърчи акултурацията и приемането от връстниците. Децата с увреждания може да се нуждаят от адаптивна учебна програма и стратегии за учене. Повечето деца ще се нуждаят от комбинация от различни стратегии, които са съобразени с техните специфични дефицити и произход.

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

Обучението за придобиване на социални умения:

- се фокусира върху улесняване на желаното поведение, както и върху премахване на нежеланото;
- акцентира върху усвояването, изпълнението, обобщаването и поддържането на подходящо поведение чрез моделиране, наставничество и ролеви игри;
- оценява важността на това учениците да получават незабавна обратна връзка за представянето си. Препоръчително е прилагането на положителни стратегии и използването на наказателни само ако положителният подход е неуспешен и поведението може да доведе до сериозни нарушения или психически и физически травми.

Интервенциите могат да се прилагат на ниво училище, специфична среда, клас или индивид, но на всички нива акцентът е върху преподаването на желаното умение, а не върху наказването на негативното поведение.

Улесняване на ученето чрез нормални дейности. Учителите и родителите трябва да се възползват от предимствата на информалното (случайното) учене, при което естествено възникващи поведения или събития се използват за преподаване и затвърждаване на подходящо социално поведение. Възрастните могат да подсилват демонстрираните положителни социални умения, като хвалят децата, когато се държат правилно, или предлагат алтернативи на лошите решения, за да научат на по-подходящо поведение. Може да се наложи при работа с деца, които изпитват особени затруднения, умишлено да ги подтиквате да правят правилното нещо или да измислят ситуации, в които те могат да направят добър избор.

Обърнете внимание на факторите на околната среда. Училищната или домашната среда може да повлияе на способността на детето да усвоява и да проявява добри социални умения. Ако детето изпитва затруднения при демонстрирането на определено умение, най-добре е първо да се оцени средата, за да се определи какво може да попречи на правилното придобиване на това умение от детето. Например ученикът може да е непокорен в началото на деня и затова учителят трябва да регламентира специфични процедури за влизане в клас,

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

влизане без тичане, закачане на палтата, прибиране на чантите, подреждане на полагалата на чина и т.н.

Обърнете внимание на индивидуалните фактори. Някои деца се нуждаят от по-интензивно, персонализирано обучение поради индивидуални фактори, като например увреждане. Тези интервенции могат да бъдат насочени към деца, които изпитват специфични затруднения, или към такива, които преди това са били идентифицирани като застрашени от поведенчески проблеми. Например проучванията показват, че децата с леки увреждания са склонни да проявяват недостатъчни социални умения и прекомерно проблемно поведение в по-голяма степен, отколкото учениците без такива увреждания. Интервенциите, насочени към ученици в риск, се основават на индивидуална оценка на уменията и дефицитите на конкретното дете. Избраните интервенции имат за цел да предотвратят развитието на съществуващите поведенчески проблеми в по-сериозни.

Приемете грешките като нещо нормално. Децата трябва да знаят, че не очакват съвършенство. Няма как всички тези социални умения да се изпълняват винаги и навсякъде без грешки. Това е нормално! Всъщност това се насърчава. Грешките са нормални; така научаваме какво е било правилно или погрешно.

Насърчавайте споделянето (без да нарушавате границите)! Въпреки че споделянето е чудесно и трябва да се насърчава, може да има някои неща, които са специални за всяко дете и които то не иска да споделя.

Проверете дали слушат активно! По време на социалните взаимодействия в училище, в семейството или извън него обръщайте внимание на уменията на детето да слуша. Можете да наблюдавате, за да разберете дали слуша внимателно. Изглежда ли ангажирано? Задава ли въпроси? И не забравяйте, че е също толкова важно вие да слушате детето. Това му показва, че онова, което казва, е важно, и от своя страна го насърчава да ви слуша в замяна.

Помислете как да давате указания! При преподаването на социални умения на децата учителят носи отговорността за това указанията, които дава, да бъдат такива, че да може да се изпълнят. Когато давате указания, бъдете ясни, твърди и нежни. Както споменахме по-

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

рано, на децата им е много трудно да изпълняват задачи с много указания наведнъж. Започнете с едно указание в даден момент, върху което детето може да се съсредоточи. Когато давате указания, накарайте детето да повтори това, което искате да направи. Давайте допълнителни указания само когато първото е изпълнено. Повтаряйте, докато задачата бъде изпълнена.

Ученикът също може да ви дава указания. По този начин той ще разбере какво е необходимо, за да делегирате, управлявате и изпълните дадена задача от началото до края. *Давайте съпричастност, за да получите съпричастност!* Покажете на учениците си, че вие също мислите за емоциите на другите хора! Това не е толкова обучителен момент, колкото автентична проява на съпричастност. Ако видите, че някой изразява някаква емоция, потвърдете я вместо него. "О, виждам, че си развълнуван. Харесва ми, че си толкова нетърпелив и щастлив да направиш това!" Можете да потвърждавате и отрицателните емоции. Например може да кажете: "Знам, че това сигурно те е ядосало. Какво можем да направим заедно, за да се чувстваш по-малко нещастен?"

Това не само помага те да се почувстват видени и чути в момента, но и им дава пряк пример как да се справят със съпричастността към други хора в подобни ситуации.

КОГА ИЗПОЛЗВАМЕ СОЦИАЛНИТЕ УМЕНИЯ ЗА ОЦЕЛЯВАНЕ В УЧИЛИЩЕ В КОНТЕКСТА НА ПЕДАГОГИКАТА НА СЕЛЕСТЕН ФРЕНЕ?

- При изготвяне и приемане на правила за групова работа или за дейност;
- При всички обсъждания, свързана със свободата за изразяване;
- При дейности и игри с ясни инструкции се използват социалните уменията за следване на указания, за активно слушане, търпение, съпричастност и др.
- При задаване на време за всяка дейност
- При писане на писма и предложения към различни адресати: администрация, възрастни, приятели
- При планиране – индивидуални и групови SMART планове.

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

ИЗПОЛЗВАНА И ПРЕПОРЪЧАНА ЛИТЕРАТУРА

- Андреев, М. Процесът на обучението. Дидактика. С., УР „Св. Кл. Охридски”, 1996.
- Бергсон, А. Интуиция и интелект. С., ЛИК, 1997.
- Гадамер, Х. Истина и метод. Плевен, ЕА, 1997.
- Гласър, У. Теория на избора. С., Кръгзор, 2001.
- Дайър, У. Ще го видиш, когато повярваш в него. С., Наука и изкуство, 1996.
- Ризов, Ил. и М. Минчева-Ризова. Образователна програма за развитие на межкултурен опит (Програма „РаМО”). Методическо ръководство. С., МИЧП, 2000.
- Ризов, Ил. и М. Минчева-Ризова. Образователен подход „Умения за живот”. Развитие на личностни и социални умения в училище. С., Отдел за социално развитие към ООН, 2002.
- Dearling A. and H. Armstrong, The youth games book. Russell House Publishing Ltd, 1994.
- Personal and Social Education in the Primary School. The Manual. Salford, TACADE, 1990.
- Personal and Social Education in the Primary School. Schools' Workshops. Salford, TACADE, 1990.
- Skills for Life. Core Manual. Salford, TACADE, 1994.
- The Simulation and Gaming, Yearbook 1993. Interactive Learning. Edited by Fred Persival, Sheila Lodge and Danny Saunders. SAGSET, 1993;

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

ПРАКТИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ

ДВИЖЕНИЕ ПО ПОСОКА НА ЕДНА ТОЧКА

Всеки участник си избира визуално една точка в стаята, без да съобщава на другите своя избор. По знак, даден от водещия, всеки започва да се движи, като се стреми да достигне своята точка без да се сблъска с другите, които също се движат към определена точка.

РАЗМЯНА НА МЕСТА С ПОГЛЕДИ

Участниците стоят в кръг с лица един към друг.

Участник „А” осъществява зрителен контакт с участник „Б” и тръгва към него, за да заеме мястото му в кръга.

В същото време, „Б” трябва да направи незабавно зрителен контакт с друг участник - „В” и да тръгне към него със същата цел и т.н.

Важно: Зрителният контакт трябва да се осъществи преди тръгването, а не след като участниците са тръгнали.

НАМИРАНЕ НА ПРИЛИКИ ЧРЕЗ ДОПИР

Всички участници са с превръзка/кърпа/шалче на очите.

По даден сигнал, участниците трябва да се срещат помежду си и само с допир да установяват дали по нещо си приличат (например: дълга коса, яке и др.).

Ако участник установи някоя прилика с партньора си, подава му ръка и застава до него.

След това шалчетата се махат и всеки вижда кого е избрал.

ПРИЛИКИ И РАЗЛИЧИЯ

Участниците се подреждат в кръг и всеки по реда си трябва да довърши изречението: „Аз приличам на ... (участник от групата) по..... (качество), и по същото се различавам от (участник от групата)”.

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

Забележка: Накрая водещият може да направи обобщение по какво си приличат и по какво се различават участниците в групата. Възможно е разговорът да продължи по различни теми. Например, по какво си приличат всички хора: необходимост от любов, приятелство, семейство, храна, сигурност, здраве и др., т.е. това са ценности, еднакво значими за всички.

ЖЕСТОВЕ И МИМИКИ ЗА ИЗРАЗЯВАНЕ НА ЧУВСТВА

Участниците в групата са прави, в кръг, с лица един към друг.

Един от тях застава в центъра на кръга и изиграва с жестове и мимика емоционалното си състояние в момента.

Останалите участници повтарят показаните жестове и мимика.

Участникът в центъра на кръга избира някого от групата да продължи играта със свои мимика или жестове, отразяващи неговото емоционално състояние.

Варианти:

(1) Участникът се обръща към съседа от едната си страна и му показва с жест или мимика своето емоционално състояние. Той се обръща към другия участник в кръга и повтаря видяното. Така жестът или мимиката се предават в кръга, докато стигнат до този участник, който ги е изиграл най-напред.

(2) След като мимиката или жестът „се върнат“, участникът, който ги е предложил, обяснява с думи какво е изиграл. След това, всеки един от групата изиграва по свой начин чувствата, за които е разбрал.

Забележка: За да улесни участниците, водещият може първи да изиграе действието, а след това да прикани участниците.

Договор № 2020-1-BG01-KA201-079295

ПРИЛОЖЕНИЯ

СЦЕНАРИЙ ЗА ЗАНЯТИЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА УМЕНИЯ ЗА ОЦЕЛЯВАНЕ

Клас/възраст:				Учител:			
Цел/и на занятието:							
Резултат/ краен продукт:							
N	Име на дейността	Описание – ясни стъпки и инструкции, давани от учителя	Време	Взаимодействия – цял клас, двойки, групи, самостоятелна работа	Материали	Социални умения, върху които работим	Връзка с Педагогика Френе
1.	Загриване с игра за емоции или комуникация						
2.	Представяне на темата/ проблема						
3.	Създаване на правила						
4.	Групови задачи						
	Представяне на крайния резултат/продукт						
	Рефлексия и обратна връзка		10 мин				